

JUHANI SUOMI

Kunniasta ja moraalista Häikiölle

Dosentti Martti Häikiö viittasi arvostelussaan Historiallisen Aikakauskirjan numerossa 3/2000 s. 282 Juhani Suomeen. Professori Juhani Suomi kommentoi.

■ Aikakauskirjan viime numerossa *Martti Häikiö* kirjoitti *Hannu Rautkallion* ja *Pekka Hyvärisen* Kekkosta käsittelevistä teoksista. Jutun tarkoituksena oli ilmeisesti olla arvostelu. Yllätyksekseni havaitsin, että Häikiö käytti runsaasti tilaa minun tekemiseni selvittämiseen. Hän totesi minun mm. väittäneen Kekkosen biografin uusinta osaa julkistettaessa, että ”tiedeyhteisö on sulkenut Hannu Rautkallion ulkopuolelleen”. Häikiön mukaan väite ei pidä paikkaansa ja on siksi Rautkallion kunniaa loukkaava.

En tiedä, mistä Häikiö on sitaatin suuhuni löytänyt. Tarkistin asian vasiten julkistamispäivän jälkeisistä lehdistä, ja niissä kaikissa todetaan minun vastanneen *Iltasanomien* kysymykseen ja todenneen tällöin, että Rautkallio ”on yleisesti katsottu ulos” suomalaisten historiantutkijoiden piiristä. Perustelin myöhemmin kantaani tiedotusvälineille toteamalla, että miltei jokainen uusimman historiamme tutkija on viime vuosina esittänyt arvionsa Hannu Rautkallion tutkimusotteesta ja hänen lähdekriittikistään. Arviot ovat olleet lähes poikkeuksetta kriittisiä. Itse esitin arvioni Aikakauskirjan palstoilla jo muutamia vuosia sitten. Kävin silloin systemaattisesti läpi Rautkallion vastikään julkistaman teoksen lähteitä ja sain hänet kiinni mitä erilaisimmista virheistä mukaan lukien lähdedokumentin väärentäminen. Rautkallio ei edes yrittänyt kumota todisteluaani.

Häikiö todisteli kirjoituksessaan laajasti, miten Rautkallio on tiedeyhteisön hyväksymä opettaja viitaten muun muassa siihen, että tämä on Tampereen yliopiston dosentti. En puutu Häikiön argumentointiin. Totean

vain, että Rautkallio on väitellyt poliittisesta historiasta ja että poliittisen historian opituolet sijaitsevat Helsingissä ja Turussa.

Luonnehtiessaan minun esiintymistäni loukkaavaksi Häikiö antaa samalla näyteen siitä, miten kollegasta tulee puhua. Hän toteaa: ”Paheksunnan tai ihailun vire määräytyy sen mukaan, kuinka pitkälle kirjoittaja tai joku hänen arvostamansa henkilö oli valmis kuuntelemaan Neuvostoliiton etuja ja toiveita. Presidentti Urho Kekkosen ja hänen ihailijoidensa mielestä sopivaisuuden ja isänmaallisuuden raja oli Kekkosen toimissa. Juhani Suomelle Kekkosen oli tässä suhteessa lähes erehtymätön. Häntä paremmin paperein selvää vain Keijo Korhonen.”

Jos tämä on Häikiön tapa käydä tieteellistä keskustelua, sitä on turha edes aloittaa. Olen todennut sen ennenkin ja totean vielä kerran, että jos olen arvostelijoiden mielestä vetänyt Kekkosen osalta ”kotiin päin”, heidän on syytä osoittaa jokin konkreettinen tapahtuma tai tapahtumasarja, missä olen heidän mielestään käsitellyt Kekkosta kriittikittömästi. Väitteen tueksi tulee tietysti esittää myös todisteet. Sen jälkeen voidaan vaikkapa joukolla kokoontua puntaroimaan lähteiden todistusarvoa ja tapaa, jolla olen omiani käyttänyt. Sillä tavalla tieteellistä keskustelua oli ennen tapana käydä.

Muilta osin Häikiön ”arvosteluun” ei maksa vaivaa puuttua.

PANU PULMA

Historiankirjoituksen historiaa Oslon maailmankongressista

Dosentti Panu Pulma täydentää Tapio Berg-holmin kongressiraporttia (Haik 3 s. 223).

■ Dosentti *Tapio Bergholm* raportoi (Haik 3/2000) kokemuksistaan 19. historian maa-

ilmankongressissa. Suuressa kokouksessa tapahtuu aina paljon kaikenlaista eikä yksi ihminen voi nähdä kaikkea. Niinpä häneltä on jäänyt havaitsematta, että ruotsalaisen *Rolf Torstendablin* osaltaan johtamassa historiografiassessiossakin oli oma suomalaispanoksensa, joskin mutkan kautta. Mutka osoittaa kuitenkin, että norjalaiset kollegat ovat tehneet rajusti töitä kongressin hyväksi. Kerron lyhyesti.

Kun oli käynyt selväksi, että historiografiassessioon ei mahdu yhtään alustusta Pohjoismaista, ryhdyttiin Oslossa pohtimaan tilanteen korjaamista. Professori *Jan Eivind Mybren* aloitteesta koottiin suunnitteluryhmä, johon allekirjoittanutkin tuli kutsutuksi. Tämä ryhmä sitten päätti järjestää Pohjoismaiden historian tutkimuksen ja kirjoittamisen kehitystä 1900-luvulla käsittelevän seminaarin, mikä onnistuikin syksyllä 1999. Suomesta olivat alustajina dosentit *Henrik Meinander* ja *John Strömberg* sekä tohtorit *Pekka Abtiainen* ja *Jukka Tervonen*. Seminaarin anti ei ollut aivan niin yhtenäinen ja linjakas kuin oli toivottu, eikä toiseen seminaariin enää ollut aikaa, mutta päätökseksi tuli, että norjalaiset toimittavat seminaariaineistosta kirjan, joka tulee levitykseen maailmankongressin historiografiakeskustelujen yhteydessä.

Näin sitten kävikin, ja historiankirjoituksen historiasta kiinnostuneille oli tarjota tuhti tietopaketti, *Frank Meyerin* ja *Jan Eivind Mybren* toimittama ”Nordic Historiography in the 20'th Century” (Tid og Tanke No.5, Publication Series, Department of History, University of Oslo, 352 s.). Kirja on ensimmäinen koko Pohjolaa kattava historiografinen teos, hyvin käyttökelpoinen vaikka kurssikirjana, ja paljon hyviä kysymyksiä sekä käsittelevä että nostava. Jos siis maailmankongressi Bergholmille näyttäytyikin voittopuolisesti ”masentavan mielenkiinnostomalta”, niin kaikenlaista sentään ”kömpelöissä kulisseeissakin” tapahtui. Ja siitä on kiittäminen nimenomaan norjalaisia, jotka tekivät vaivojaan säästelemättä raakaa työtä ja rajusti.

AKI RASILAINEN

Normatiivisesta näkökohdasta lainsäädäntöhistoriassa

Valt. lis. Aki Rasilainen vastaa professori Osmo Jussilalle (ks. HAik 3, s. 259).

■ Jussilan mukaan autonomia oli rajoituttu jo ennen helmikuun manifestia, koska Venäjän ministerit olivat onnistuneet pyrkimyksissään painostaa Suomen säätyjä ja ministerivaltiosuhteeriä omaksumaan lainsäädäntökysymyksissä näiden haluamia mielipiteitä ja päätöksiä. Jussilan käsityksen mukaan helmikuun manifestissa positivoitu säätyjen lausunnonantajan rooli olisi siksi oikeudellisessakin mielessä edustanut lainsäädäntökäytännön jatkuvuutta.

Tässä kohden Jussila kuitenkin ikävällä tavalla tekee Humen giljotiinina tunnetun periaatteen vastaisesti normatiivisia johtopäätöksiä faktisista asiantiloista. Tarkoitin tällä sitä, että oikeushistoriantutkimuksessa ei voida tehdä päätelmiä oikeustilasta tutkimalla yksinomaan käyttäytymistä ottamatta huomioon sitä oikeuskäsitystä, jonka ohjaamaa ja seurausta tuo käyttäytymisen on. Se, että säädöt tosiasiaissa yksittäistapauksissa ennen manifestia taipuivat Venäjän ministerien tahtoon, ei tarkoita, että ne olisivat mieltäneet olleensa siihen sillä tavalla kaikissa tapauksissa oikeudellisesti velvollisia kuin manifestissa säädettiin. Valta ei yksittäistapauksissa vielä ole oikeutta, vaan se edellyttää pitkään jatkunutta käytäntöä

Jussilan varhaistöissä on ansiokkaasti eritelty toisaalta venäläistä ja toisaalta suomalaista oikeuskäsitystä. Kuten Jussila myöhemmin on osoittanut vuorovaikutus Raja-joen ylitse lainvalmistelussa oli vilkasta. Tätä en ole missään vaiheessa kiistänyt. Eriävät oikeuskäsitykset siksi kyllä tunnettiin ja otettiin osapuolten omassa käyttäytymises-